

Ny juridisk litteratur

Civilrätt

Håkan Göransson och *Anders Karlsson* Diskrimineringslagarna. En praktisk kommentar (2 uppl. Norstedts 2002, 144 s.). Jämställdhetslagen har ändrats i flera avseenden den 1 januari 2001, och en ny lag om förbud mot diskriminering av deltidsarbetande arbetstagare och arbetstagare med tidsbegränsad anställning har införts fr.o.m. den 1 juli 2002. Detta är den främsta anledningen till den nya upplagan.

Lars Lunning och *Gudmund Toijer* Anställningsskydd. Kommentarer till anställningsskyddslagen (8 uppl. Norstedts 2002, 712 s.). Den förra upplagan kom ut 1989, och åtskilligt nytt har därför tillförts kommentartexten, t.ex. den europarätt som påverkar lagen. Ett mycket stort antal rättsfall har också tillkommit. Vidare beaktas arbetet av 1992 års arbetsrättskommitté.

Claes Martinson Kreditsäkerhet i fakturafordringar — en förmögenhetsrättslig studie (Iustus 2002, 680 s.). Bl.a. factoring och värdepapperisering har blivit vanligare och involverar skilda intressen. Avvägningen mellan dessa intressen analyseras i denna akademiska avhandling, där varje rättsfråga angrips från de tre perspektiven norm, fakta och värde.

Svenska och utländska äkten-skap (Ds 2002:54, 124 s.).

Straffrätt

Nils Jareborg Scraps of penal theory (Iustus 2002, 122 s.). Boken innehåller sju artiklar som förf. publicerat under åren 1995–2000.

Processrätt

Peter Fötger och *Mikael Mellqvist* Domstolsprocessen. En kommentar till rättegångsbalken (2 uppl. Norstedts 2002, 435 s.). Den första upplagan kom ut 1993. Boken ger

förklaringar till de paragrafer i balken som parterna i en rättegång anses behöva ha särskild kunskap om.

The Swedish enforcement code (Ds 2002:45, 171 s.). Engelsk översättning av utsökningsbalken.

Offentlig rätt

Mats Beckman, *Gent Jansson*, *Karin Wallin-Norman* och *Börje Wendleby* Lagarna på värdepappersområdet. En kommentar till insiderstrafflagen m.fl. lagar (Norstedts 2002, 596 s.). "Gul" kommentar till — förutom insiderstrafflagen — lagarna om värdepappersfonder, handel med finansiella instrument, värdepappersrörelse, börs- och clearingverksamhet, kontoföring av finansiella instrument, system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden och anmälnings-skyldighet för vissa innehav av finansiella instrument.

Koncentrerad arbetsskadehandläggning för likformighet och rättvisa. Delbetänkande av Utredningen om handläggning av arbetsskador (SOU 2002:80, 207 s.).

Människosmuggling och offer för människohandel. Slutbetänkande av Anhörigkommittén (SOU 2002:69, 325 s.). Förslag till ändring i utlänningslagen.

Sametingets roll i det svenska folkstyret. Betänkande av Samingetsutredningen (SOU 2002:77, 269 s.).

Catarina af Sandeberg Marknadsmissbruk — insiderbrott och kursmanipulation (Iustus 2002, 200 s.). Beskrivning av den svenska insiderlagens förbud mot insiderhandel, obehörigt röjande och kurspåverkande åtgärder.

Sekretess för fotografier i offentliga register m.m. (Ds 2002:48, 87 s.).

Skatterätt

Leif Edvardsson Skatteregler för incitamentsprogram (Norstedts 2002, 328 s.). Boken behandlar skatterättsliga regler för anställda och företag när vinstdelning och/eller delägarship erbjuds. Koncentrationen ligger på aktierelaterade program, men också vinstandelsstiftelser behandlas.

Mervärdesskatt i ett EG-rättsligt perspektiv. Betänkande av Mervärdesskatteutredningen (SOU 2002:74, 737 s., 243 s.). Förslag till ändringar i bl.a. mervärdesskattelagen och skattebetalningslagen.

Utländsk och internationell rätt

Hans Danelius Mänskliga rättigheter i europeisk praxis. En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna (2 uppl. Norstedts 2002, 491 s.). Sedan första upplagan kom ut för fem år sedan har Strasbourgdomstolen blivit en heltidsarbetande instans, nya stater anslutit sig och en omfattande ny rättspraxis tillkommit.

Göran Lysén EU/EC UE/CE. Collection of treaties and other instruments. Collection des traités et autres instruments (Iustus 2002, 202 s.). Publikation med de engelska och franska texterna av EU-fördraget enligt Amsterdamavtalet samt Nicefördraget.

Allmän och blandad juridik

Ulf Bernitz m.fl. Finna rätt. Juristens källmaterial och arbetsmetoder (7 uppl. Norstedts 2002, 250 s.). Uppdaterad utgåva.

Lars Björne Den konstruktiva riktningen. Den nordiska rättsvetenskapens historia. Del III 1871–1910 (Institutet för rättshistorisk forskning 2002, 552 s.). Boken innehåller huvudavdelningarna Rättsvetenskapens förutsättningar, Den juridiska litteraturen och Tidens rättsvetenskap i huvuddrag.

Thomas Kalbro Markexploatering. Juridik, ekonomi, teknik och organisation (2 uppl. Norstedts 2002, 241 s.). Boken behandlar bl.a. plan- och bygglagen, miljöbalken, anläggningslagen, expropriationslagen och fastighetsbildningslagen.

Nationell handlingsplan mot våld i nära relationer. Delbetänkande av Personsäkerhetsutredningen (SOU 2002:71, 132 s.). Förslag till ändringar i bl.a. skadeståndslagen, brottsskadelagen, namnlagen, besöksförbudslagen och folkbokföringslagen.

Rättshistoria i förändring. Olinska stiftelsen 50 år. Ett internationellt symposium i Stockholm 19–21 november 1997 (Institutet för rättshistorisk forskning 2002, 336 s.). Temat för konferensen var att belysa rättshistorieämnets utveckling och nuvarande ställning i forskning och utbildning. Angående juristutbildningen finns bidrag av Kjell Å. Modéer, Claes Petersen, Rolf Nygren och Aleksander Peczenik. Under rubriken Rättshistoria i teori och praxis återfinns inlägg av Erland Aspelin, Bertil Bengtsson, Per Ole Träskman, Peter Westberg och Mauritz Bäärnhielm. Det nordiska perspektivet belyses av bl.a. Lars Björne.

Eije Sjödin, Peter Ekbäck, Thomas Kalbro och Leif Norell Markåtkomst och ersättning. För bebyggelse och infrastruktur (Norstedts 2002, 242 s.). Beskrivning av hanteringen av situationer där enskild äganderätt konfronteras med samhällsintressen och av hur ersättningen skall bestämmas när enskilda rättigheter får ge vika för allmänna ändamål.

Bo Wennström Rättens kulturgräns (2 uppl. Iustus 2002, 159 s.). Presentation av det praktiska handlingsperspektivet som angreppssätt inom rättsfilosofin.

Göran Regner

STIG STRÖMHOLM, *Vem äger forskningen?* Iustus Förlag, Uppsala 2002, 105 s.

Forskning kommer idag regelmässigt till stånd genom, eller ger upphov till, ett omfattande och komplicerat samspel mellan många fysiska och immateriella komponenter — det rör sig om aktörer i olika roller, rättigheter av varierande typ, objekt av skiftande art, regler på olika hierarkiska nivåer i de tillämpliga normsystemen som dessutom kan vara på olika utvecklingsstadier. Det är dessa onekligen komplicerade förhållanden, vilka således inte tillåter något enkelt svar på viktiga och bara i förstone okomplicerade frågor om vem som kontrollerar forskningen, förutsättningarna för dess genomförande och dess materiella eller immateriella resultat, som givit Stig Strömholm incitament till denna skrift som en smula provokativt fått titeln *Vem äger forskningen?*

Det är en liten bok, mindre än 100 sidor brödtext, som vill vara till praktisk hjälp genom att skapa reda och överblick för dem som kanske har kunskap om forskning och om forskningens arbetsmiljö, men som inte haft anledning eller förutsättningar att placera forskningen i ett samhällsligt och rättsligt perspektiv. Genomgående finns ett drag av anspråkslöshet i framställningen, där författaren säger sig varken kunna ta ställning till konkreta fall eller att ge generella rekommendationer; syftet är blott att presentera en spelplan och att göra det svårtillgängliga begripligt. Detta räcker dock långt enligt anmälarens mening. Nyttan av denna lilla skrift har inte bara forskarsamhällets många aktörer, oavsett om det rör sig om individuella forskare, administratörer, institutioner, stiftelser och bolag inom forskarvärlden utan även de många som eljest i någon mening

relaterar till forskningsarbete och forskningsresultat.

Författaren vänder sig således alls inte till jurister, men det kan knappast råda någon tvekan om att även juridiskt skolade läsare har något att lära av denna skrift. De uppenbara skälen härtill är att normsystemet som sådant, om det nu kan uttryckas i singularis, är komplext och sålunda sammansatt av flera motspänstiga komponenter, men även genom att området inte alls kan sägas vara genomreglerat och som juridiken här ofta måste kompletteras med rent moraliska aspekter och känsla för de olika kulturer som präglar forskarsamhället.

Det framställningstekniska och pedagogiskt värdefulla greppet hos denna bok låter fokus hamna på tre skilda fenomen, nämligen *objekten*, *rättigheterna* och *aktörerna*. Härtill läggs några korta avsnitt om normtyper och normnivåer och en exemplifierande avslutning. Avsnittet om objekten ringar främst in det civilrättsliga ensamrättskyddet för två olika företeelser som framträder som *resultat* av vetenskapligt arbete, nämligen konkretiserade idéer, men som också ofta ger specifika förutsättningar för hur forskningsinsatser i det enskilda fallet kan framskrida. Det rör sig dels om patenterade eller oskyddade men patenterbara uppfinningar eller uppfinningar som är uteslutna från patentskydd dels om upphovsrättens skyddsobjekt. Till de forskningsrelevanta objekten hänförs också så artskilda men i sammanhanget synnerligen relevanta företeelser som pengar, lokaler och utrustning liksom kunskap och know-how.

Det andra huvudavsnittet behandlar "Rättigheterna" och rör närmare besett vem eller vilka som

har rätt eller möjlighet att bestämma över en viss forskningsprocess och att tillgodogöra sig intellektuella eller materiella resultat. Här omfattar framställningen ett spann från yttrande- och informationsfrihetens positioner till rent kontraktuella mekanismer för att däremellan bl.a. göra nedslag i äganderätten och i de immaterialrättigheter som objektsbestämdes i det föregående avsnittet. Ett synnerligen rikt spektrum av frågeställningar således, men läsaren guidas ledigt genom snårskogen eftersom framställningen brutits ned via korta omdömen och förklaringar till sådana praktiska realiteter som forskares fordringsrätt till penninganslag och hur medelsförvaltning bör utövas eller grundfrågor såsom verkan av avtal bl.a. vad gäller handel med patent- och upphovsrättigheter. Framställningen hjälper därmed läsaren att kort sagt ringa in vilka möjligheter som ges för att med bindande verkan för andra fatta vissa beslut och att råda över vissa tillgångar i forskningssammanhang.

Det tredje centrala avsnittet, om "Aktörerna", anlägger också ett juridiskt perspektiv genom att peka ut ett antal i sammanhanget mer eller mindre prominenta rättsinnehavare, nämligen anslagsgivare, staten (universitet och institutioner), enskild forskningsledare, enskild forskare/lärare, enskild anställd som ej är forskare och icke anställd forskare. En poäng med

detta avsnitt är att det tydliggör inte bara vars och ens distinkta rättigheter utan även hur dessa kan vara sinsemellan integrerade och beroende av varandra. Ett skolexempel i dubbel mening utgör komplexiteten hos det förhållande att institutionens krav på framläggande av disputationsavhandling och överlämnande av ett visst antal exemplar för spridning onekligen utgör ett ingrepp i författarens upphovsrätt. Såvida krav också ställs på att avhandlingen skall publiceras digitalt och göras tillgänglig i nätmiljön, t.ex. såsom förutsättning för att universitetet skall utge publiceringsstöd, så inser man lätt en konfliktyta där krav på kostnadseffektivitet, ambitioner att åstadkomma administrativ enkelhet och öka tillgängligheten hos ny forskning etc. bryts mot personliga, författar-etiska, redaktionella och förlagsmässiga aspekter.

Stig Strömholm erbjuder i denna skrift en populärt hållen framställning som inte bara bringar viss saklig och terminologisk reda på grundval av en strikt systematik utan även, trots att författaren flera gånger påpekar att generella rekommendationer inte kan ges med giltighet för forskningens idag omfattande och variations- och variantrika värld, många värdefulla omdömen och påpekanden.

Få kan vara bättre skickade att skriva denna bok.

Jan Rosén